

Edistääkö digitalisaatio ikäihmisten osallisuutta vai syrjäytymistä?

Marja Jylhä

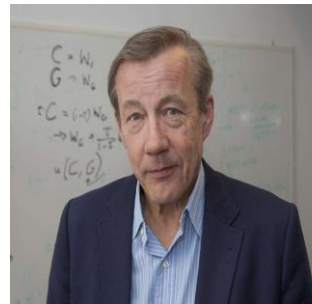
Suomalainen Naisliitto 16.2. 2024

Helsinki

”Ikääntyneet”, ”Ikäihmiset”

- 65 – 110 –vuotiaat ovat ”ikäntyneitä”
- Yhtä laaja ryhmä kuin 0- 45 – vuotiaat
- Puhe ”ikäntyneistä” yhtenä ryhmänä on harhaanjohtavaa
- Elämäntilanteet, kyvyt, ongelmat, valinnat vaihtelevat iän, sosiaalisen aseman ja asuinpaikan suhteen ja ihan muuten vaan

Uusi myöhäiskeski-ikä ja pitkäikäisyyden vallankumous

Nykyiset 60-70 (-80?) vuotiaat ovat

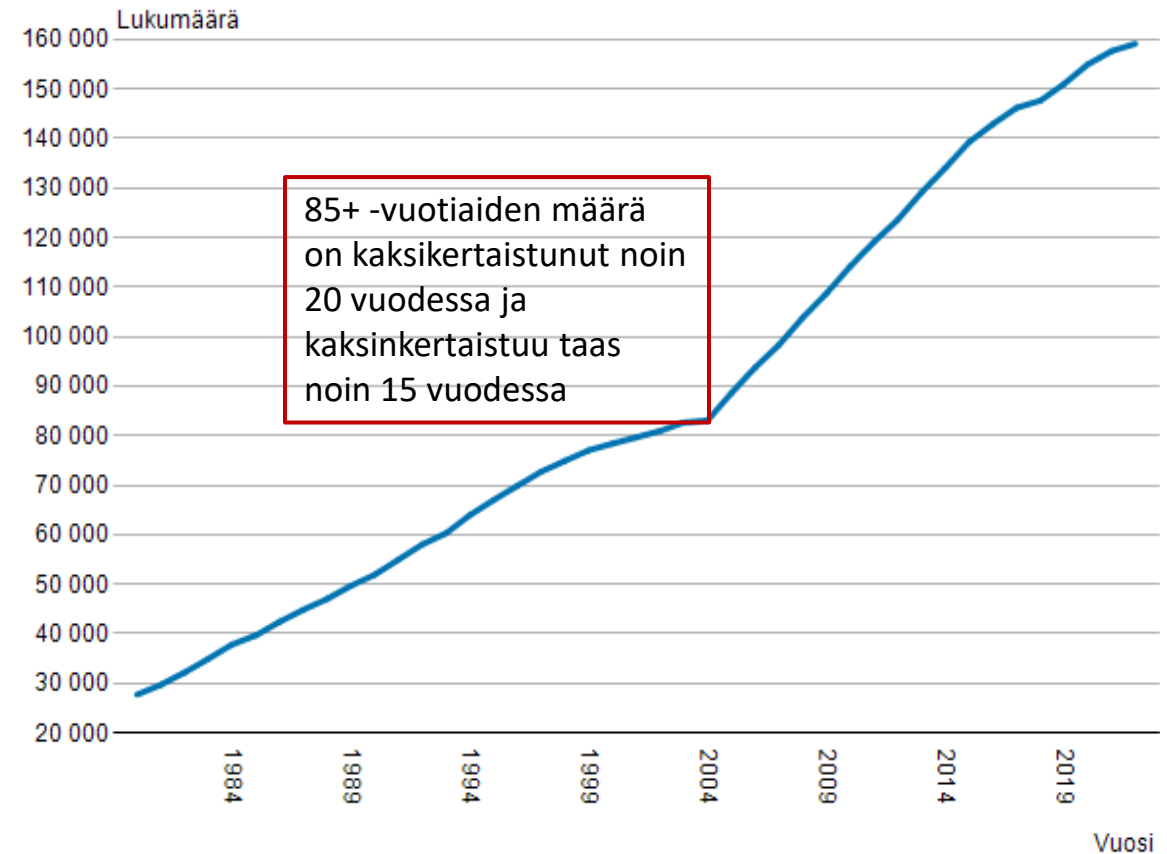
fyysisesti ja psyykkisesti parempikuntoisia

- aktiivisempia
- koulutetumpia
- kykenevämpiä

kuin samanikäiset parikymmentä vuotta sitten

Uusi myöhäiskeski-ikä elämänvaihe

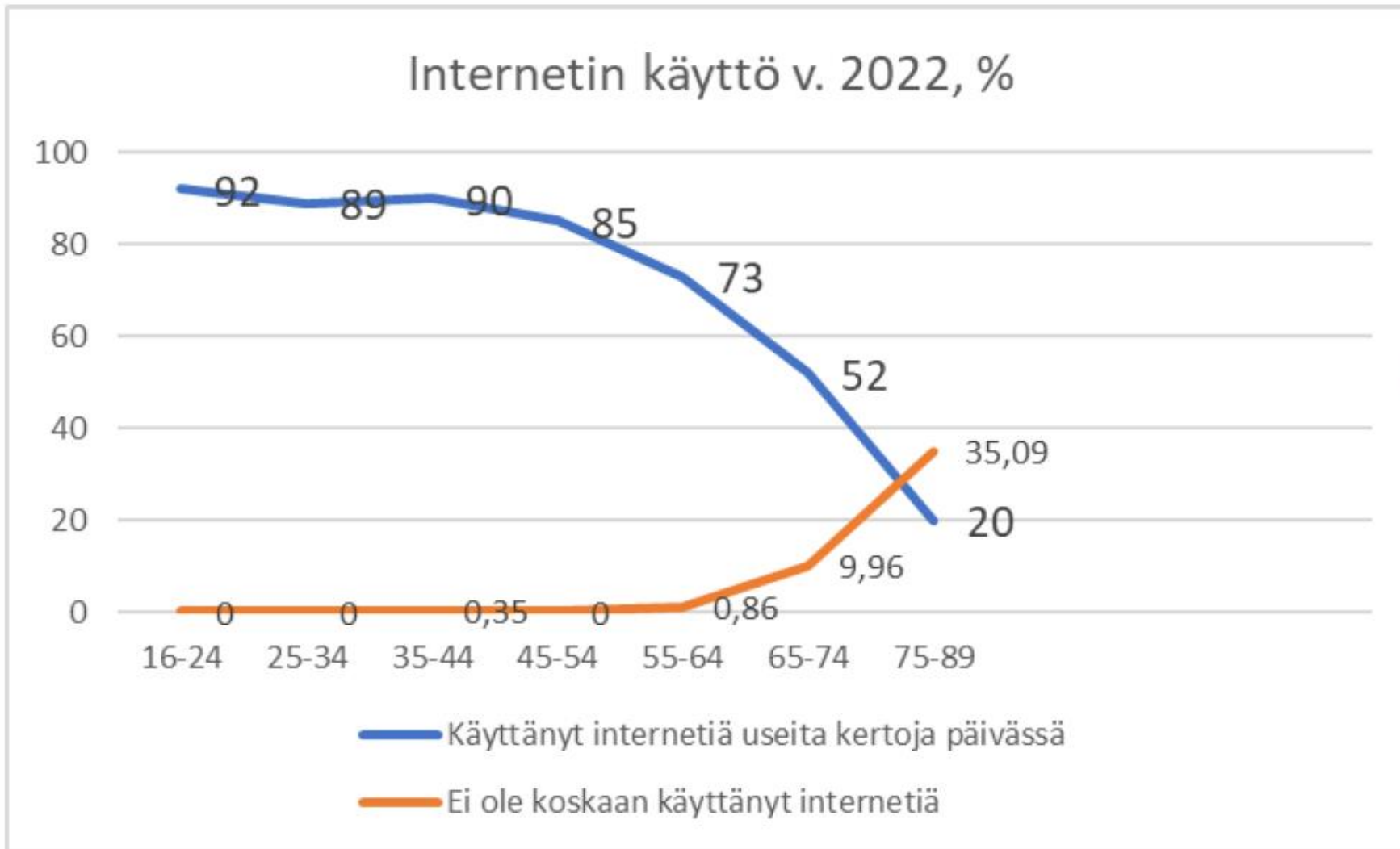
85-vuotiaat ja sitä vanhemmat 1980-2022

Mitä digi-sovelluksilla tehdään?

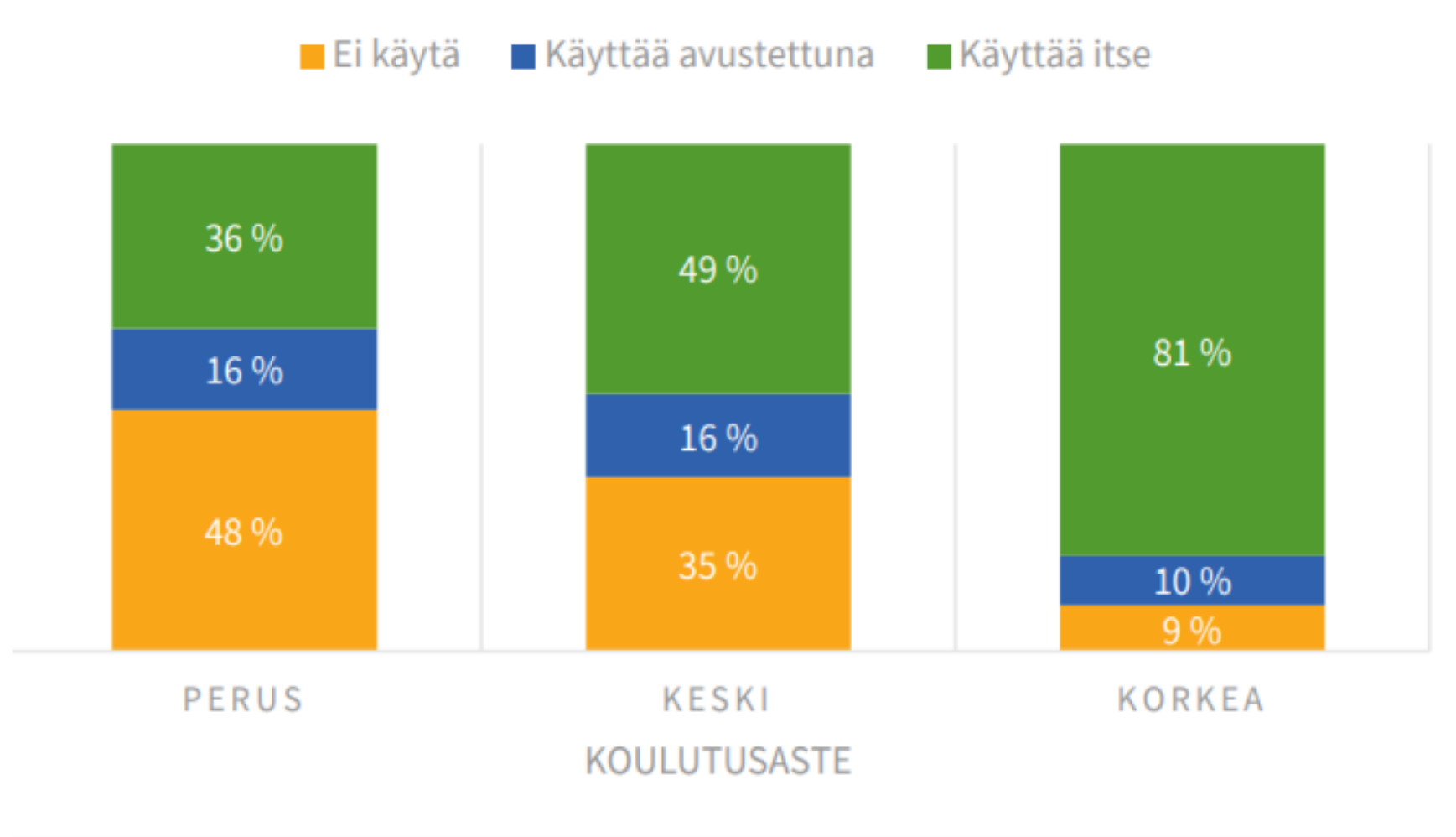
- Ostokset (nettikaupat)
- Sosiaaliset suhteet (sähköposti, facebook, whatsapp, zoom....)
- Tieto ja viihde (uutiset, lehdet, TV, musiikki, elokuvat....)
- Tieto (ohjeet, opastukset, reseptit, kielenkäännökset...)
- Harrastukset, vapaa-aika (liput, ilmoittautumiset, maksut, pelit)
- Henkilökortti, ajokortti, passi
- Liikkuminen (aikataulut, kartat, liput)
- Pankkipalvelut
- Sosiaali- ja terveystalvelut (ajanvaraus, hoito-ohjeet, reseptit...)

Internetin käyttö ikäryhmittäin v. 2022. Lähde: Tilastokeskus

Sähköinen asiointi koulutusasteen mukaan, 70+vuotiaat

Digitalisaatio hyödyttää monia, lisää osallisuuden mahdollisuuksia

- Asioiden hoitaminen ilman lähtemistä pois kotoa
- Sosiaalisten suhteiden ylläpito
- Viihde ja kulttuuri tulevat kotiin
- - tai metsäretkelle

Digittömyyden aiheuttamia ongelmia

- digitaidoton henkilö ei ole saanut uusittua henkilökorttia eikä pankkiasiointi tai äänestäminen ole onnistunut
- ilman sähköisiä tunnuksia oleva henkilö ei ole voinut hankkia palovakuutusta
- verkkopankin toiminnan kanssa on ollut ongelmia, eikä pankista ole saanut varattua aikaa tällaisessa tilanteessa kasvokkaiseen asiointiin, ja terveydeltään heikko henkilö ei ole pystynyt odottamaan jonossa riittävän kauan
- junalippujen ostamiseen ei ole paikkakunnalla ollut muuta vaihtoehtoa kuin verkkokauppa ja ilman pankkitunnuksia oleville ei myydä lippua junassa, joka on ainoa julkinen liikenne asiointipalveluihin.

Digitalisaatio syrjäyttää monia (1)

- Ei ole tietokonetta eikä yhteyksiä – rahan niukkuus
- Ei osaa käyttää, ei ole neuvojaa, ei kykene omaksumaan
- Pelkää virheitä ja huijauksia
- Iän karttuessa: heikkenevä näkö, heikkenevä hienomotoriikka, toiminnan hidastuminen
- Eriyksen haavoittuvia vähän koulutetut, valmiiksi syrjäytyneet, maahanmuuttajat

Digitalisaatio syrjäyttää monia (2)

- Ohjelmat ja sovellukset muuttuvat koko ajan
- Digiasioinnin kieli on usein vaikeaselkoista – mitä ihmettä pitää tehdä?
- Digijärjestelmä on armoton: ei neuvo, ei siedä virheitä, ei tee kompromisseja, ei kerro, miksi ei onnistu

Digipakko muuttaa kykeneviä ihmisiä kykenemättömiksi

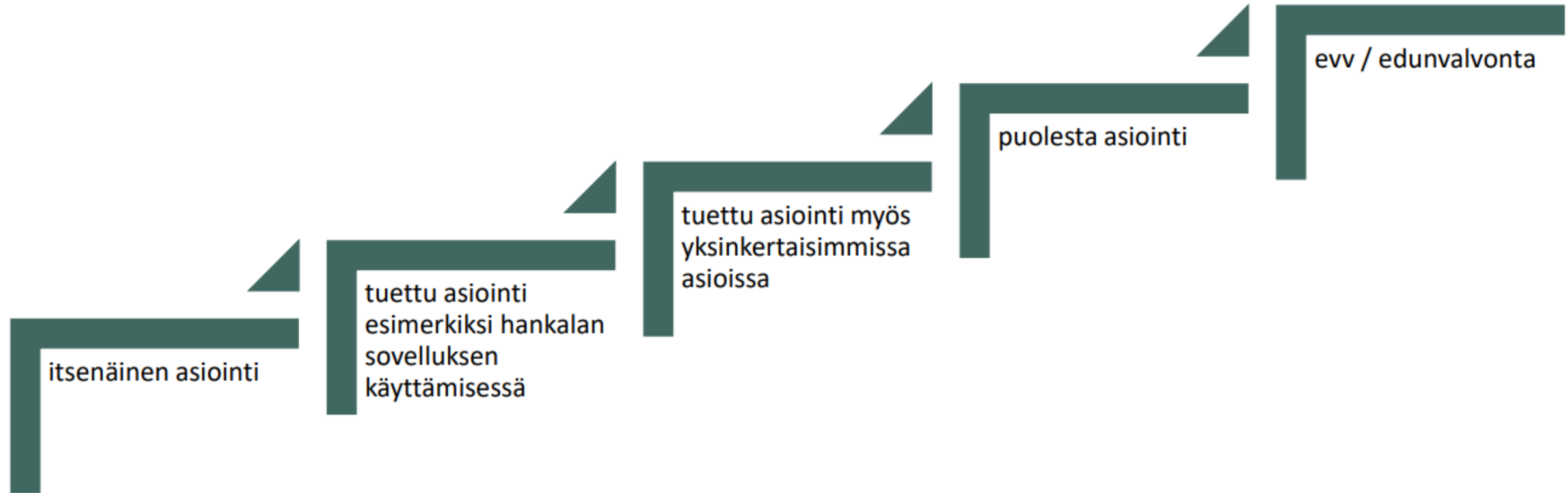
- Jos palvelut siirtyvät sähköisiksi, vaihtoehtoja ei ole
- Tuottaa eriarvoisuutta
- Pakko turvautua toisten tukeen, joskus satunnaiseenkin paikallaolijaan
- Raha-asioiden antaminen toisen hoitoon rikkoo yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta, voi tuoda ongelmia perheeseen

Digiongelmat eivät ole vain asenneongelmia

- Ei pidä paikkaansa, että jokainen oppii täydeksi digitoimijaksi, jos vain tahtoo
- Tietokoneen kanssa kasvaneet varmaankin ovat sujuvampia digikäyttäjiä ikääntyneinäkin
- mutta
- diginatiivikin vanhenee

Digitaalinen asiointi toisen puolesta tai toisen tukemana on monimuotoista

Digiyhdenvertaisuuden edistäminen. Vanhusasiavaltuutetun ehdotus 1

- Säädetään kunnille velvollisuus koordinoida asukkaiden digitukea
- Avataan julkisia yhteisiä live-asiointipisteitä

(huom! monilla liikkumisvaikeuksia MJ)

<https://vanhusasia.fi/etusivu>

Digiyhdenvertaisuuden edistäminen. Vanhusasiavaltuutetun ehdotus 2

- Selkeämpi lainsäädäntö toisen puolesta asioinnille ja tuetulle asioinnille

Digiyhdenvertaisuuden edistäminen. Vanhusasiavaltuutetun ehdotus 3

- Luodaan kansallisesti keskitetty asiointikanava niille, jotka eivät käytä digipalveluja
- Tehdään tunnetuksi Kansalaisneuvontaa

Ei koskaan käyttänyt internetiä:

- 65-74v 10%
- 75-89v 36%
- 90+v ???

(Tilastokeskus)

Digi ja väestötietoviraston Kansalaisneuvonta neuvoo asioinnin ongelmissa [Kansalaisneuvonta](#)

Soita Kansalaisneuvontaan

0295 000

(ma-pe 8-21, la 9-15)

Palvelu on suljettu sunnuntaisin ja arkipyhinä.

Kysy chatissä

(ma-pe 8-21, la 9-15)

Palvelu on suljettu sunnuntaisin ja arkipyhinä.

Siis

- Digitalisaation nykyinen kehitys luo suuria mahdollisuuksia monille
- Digipakko syrjäyttää monia, estää perusoikeuksien toteutumista ja lisää eriarvoisuutta

- Ongelmia voi vähentää, jos ne tunnustetaan
ja jos yhdenvertaisuutta halutaan parantaa
– tarvitaan kansallisia toimia

Kiitos!

Hyvää kevättä !

marja.jylha@tuni.fi